

Ukininkas

Prekė laikraščio:

Prusose ir i Austrija 3 auks.
i Amerika ir i kitas svetimas
žemes 5 auks.
i Rusija (kuvertuose) 5 rubl.

LIETUVOS

UKININKŲ LAIKRAŠTIS.

Prekė apgarsinimų:

Už eilutę smulkaus
rašto arba už jos vietą per
pusę puslapio 60 fenigų.

IŠEINA DU SYKIU PER MĖNESĮ SU MĖNESINIU PRIEDU.

Mūsų rupestis.

Žemdirbystė yra viens iš reikalingiausių žmonių trusų. Jaigu negalima apsieiti be amatininkų, kurie siuva mums drabužius, stato triobas, dirba indus ir visokius kitus darbo padarus, tai juo labiausiai reikalinga žemdirbystė, kuri parupina žmonėms duoną.

Pas mus Lietuvoje žemdirbystė yra dar tuo svarbesnė, kad lygšiolai beveik visi gyventojai vien tik iš jos tuomet gyvena; dėl to kam tikrai rupi Lietuvos labas, turi atkreipti savo pažinras ant žemdirbystės, kuri pakolaik yra vienintelis kuomet šaltinis turto šio krašto.

Žmonių skaitlius kaip visur teip ir pas mus didinas mets i metą, nės kasmetą daugiausiai užgema negu numiršta. Tokiu būdu kur šiandien gyvena šimtas žmonių po kelių dešimčių metų bus jau du šimtai. Augant skaitliui žmonių gali atsitikti, kad žmonėms pristigs duonos; bet ant to yra labai prastas vaistas; ačiu geresniam apdirbimui išnašumas žemės gali daug pasididinti. Apdirbant žemę teip, kaip tai mokina mokslas, galima išnašumą jos padidinti du ir tris kartus galima dvesti iki to, kad iš to gabalo žemės iš kurio šiandien apturime duokim 100 purų javų, galime apturėti du ir net tris ar dar daugiau šimtų purų. Tokiu būdu ačiu mokslui „agronomijai“ mokinančiam kaip padidinti išnašumą žemės. Žmonėms nėra ko bijotis, kad augant žmonių skaitliui pristigs maisto ant svieto.

Mums lietuviams reikia rupintis padidinti išnašumą žemės netik dėlto, kad maisto mums nepristigtų, bet labiausiai dėl to, kad kitos šalys naudodamasi moksliskais išradimais, mus neaplenktų ir pabaigtinai mus nesuvargintų. Išeina tam teip. Ten kur žmonės dirba lauką pagal mokslo išradimus, kur naudojami visokiomis mašinomis, jėgas jiems daug pigiau parsieina, nės tiems kurie dirba lauką senoviškai; pertai anie gali pigiau savo javus parduoti, o mūs

javus kaip brangesnius, nieks nenorės pirkti, arba mes norėdami su anais susilyginti, turime parduoti savo javus pigiau nės mums kaštuoja. Aišku kad tada nera ką nės mislinti apie turta, mums liks tada tik vargas ir skurdimas. To dar negana ten kur žmonės dirba laukus pagal mokslo nurodymus, netik ką pigesniu būdu javus apturi, bet ir darbo mažiau ant to padeda, o pertai turi daugiau liuso laiko. Turėdami-gi luosą laiką gali pašvesti jo dalį ant atilsio ir ant apsišvietimo. Tai-gi tie, kurie naudojami vaisiais mokslo dvigubai laimi: viena, kad parduodami pigiau javus visados atranda pirkikus o antra turi luoso laiko pasilsinti ir apsišvietimui; už tai tie kurie nemoka pasinaudoti mokslo vaisiais pralaimi: netik medeigiskai, bet ir ant sveikatos ir išminties, nės neturi laiko dėl apšvietimo.

Iš čion aišku, kad mums reikia kaip galint rupintis pagerinti mūsų ukę. Bet kaip pagerinti. Lygšiolai dar mūsų žmonės dirbo laukus teip kaip dirbo jų tėvai ir seneliai tik labai nėnoriai ir palengva darė šokių bei tokių pagerinimus. Ir nėra dyvo. Tamsus žmonės ėjo tik senais pramintais takais, naujų kelių ir nemokėjo ir nenorėjo jieskoti.

Ką-gi daryti, idant mūsų žmonės suprastų naudingumą pagerinti žemdirbystę, idant tokiu būdu pakiltų netik medeigiskas, bet ir dvasiskas Lietuvos padėjimas. Idant tai padaryti reikia butinai kelti tarpu lietuvių abelną apšvietimą, o draugia su juom ir didinti žinias iš ukininkystės. Kelti abelną apšvietimą reikalinga dėlto, kad tik ap-išvietės žmogus galės suprasti naudingumą sekti ukininkystėje moksliskus išradimus, o tamsiam praščiokui tai nebus suprantama, jis sakys teip kaip daugelis mūsų ukininkų šiandien sako „ot ką tie mokinti gali žinoti apie žemės apdirbimą, nės jie aria nės sėja, nės mešlą veža“. Mat jiems rodo, kad ukininkystėje galva visai nereikalinga, kad užtenka turėti tik stiprias rankas ir ukę turi eiti

gerai. O tuom tarpu kaip visokiame užėmime teip ir ukininkystėje reikalinga išmintis reikalingas mokslas. Tokiu tad būdu tie, kurie rašo nors trumpus straipsnius į lietuviškus laikraščius ir jais naikina žmonyse prietarus, o kėlą i tikėjimai ir mokslą ir moksliškus išradimus, toki vyrai daro naudą ir mūsų ukininkystei. Bet pakelimiui ukininkystės butinai reikalingi tam tikri raštai ir pamokinimai iš ukės. Šitame dalyke didei naudingos būtų ukiškos mokyklos, bet tokių pas mus Lietuvoje visiškai nėra. Lieka tik pamokinimai raštu iš paveikslų. Lengviausias budas pamokinti pagerinti ukininkystę yra tai aprašymai ukininkystės kitų šalių, aprašymai apie ukiškus augalus, ir padarus vartojamus kitose šalyse ir pas mus geriaus įtaisytose ukese. Tokius aprašymus gali paduoti ir prakilnesni ukininkai ir šėip apšviesti vyrai naudodamiesi raštais kitų tautų.

Teip-pat dideliai naudingi ir pamokinantie yra aprašymai paveikslingų ukių, esančių pas mus Lietuvoje. Žinoma gerai būtų, kad tokias paveikslingas ukės galima būtų ant vietos pažūrėti, bet nevisados tai yra galima, pertai geistina, kad tokias paveikslingas ukės būtų aprašomos ir talpinamos „Ukininke“.

Bet naudinga yra aprašyti netik pagėrintą apdirbimą žemės butinai reikalingi pamokinimai iš visų šakų ukininkystės kaip štai: apie veisles ukiškų gyvulių, apie visokius padarus, apie veisles javų ir pašarinių žolių su nurodymais kaip ir kur jas sėti; teip-pat apie tai kaip geriausiai sunaudoti vaisius ukininkystės: kaip sudyti mėsą, daryti dešras, kumpius; kaip daryti sviestą ir surius, kaip sunaudoti sodnų vaisius ir daržoves, žodžiu viskas kas tik kišasi ukininkystės turi būti aprašomas ir apsvartomas.

Ant užbaigimo reikia paminėti dar vieną labai svarbų dėl pakelimo ukininkystės dalyką tai yra ukiškos draugystės. Kitose apšviestose Europos šalyse tarpu ukininkų yra daugybė visokių draugysčių, draugystės turi savo kasas, daro susirinkimus, ant kurių apsvarto savo reikalus, pasikalba apie tai kuom ir kaip galima pagerinti ukę, turi savo knygynus, iš kurių semia ir naudingos dėl savęs žinias. Ten ukininkai labai noriai prisideda prie tokių draugysčių, nės mato iš jų didelę naudą dėl savęs. Netik svetimose šalyse, bet ir mūsų kaimynai ir broliai latviai turi daugybę tokių draugysčių, aciu kurioms pas juos ukininkystė stovi daug iukščiau nės pas mus.

Viens tik dalykas stovi mums ant kelio šitame dalyke — tai maskoliška vyriausybė; ji bijosi draugysčių, nės per jas žmonės įgyja apšvietimą ir sueina į vienybę, o maskolių vyriausybė ramiai gyvuoja tik tada, kada

žmonės tamsūs ir išvien priešintis nemoka. Bet nežiurint ant to mums reikia rupintis taisyti ukiškas draugystės pavelintas vyriausybės, nės to reikalauja mūsų labas ir Lietuvos pirmyn pakylimas. Netingekime tik, o vaisiai turės būti.

Kaimarietis.

Kaip apsiginti nuo spragių.

Man regis, nėra ukininko, ką nepažintų spragės — šito mažo, bet dideliai blėdingo vabalėlio; jį vietomis vadina laukine blusa. Spragė suvis mažas vabalėlis ir pertai mokinti žmonės dar lygšiolai nėra gerai, tobulai ištyrę jos gyvenimo, tačiau negali sakyti, kad grynai nieko nežinotų apie ją.

Spragė iššoka gana augštai ir nušoka tolokai, vienok lakioja neperkaip. Dėlto-gi jinai panėsi ant paprastos blusos. Per žiemą spragės gyvena po purančiais augalais arba žolėmis ant kanapienos arba linienos, o pavasarį gana anksti jos atgyja ir pradeda savo pavojingą darbą. Išdygus kanapėms arba linams, jos su ypatingu godumu puola ant jų jaunų diegų ir tokiu būdu nuėda jaunus lapelius ir stuobrelius. Užpulti spragių augalėliai iš pradžių pabala, o pagaliau ir visai nudžiusta, jeigu užpuolė jų begalinė daugybė. Jų patelės ant apatinės lapelio pusės deda kiaušinėlius. Po tūlam laikui iš kiaušinėlių išsiriti kirmėlaitės, ką teip-pat minta tais lapeliais. Tos kirmėlaitės yra labai mažos, mažesnės net ir už motiejuko grūdą. Josios ne šokinėja, bet rieta. Su laiku jų viršutinis sudėjimas persimaino: kojų suvis netenka, paliauja rietėjusios, judėjusios ir išrodo, tarytum, numirusios, tai yra kirmėlaitė pavirsta į perą. Po sąvaitei-kitai iš to pero išeina tikra spragė, kurios patelė vėl deda kiaušinėlius. Tatai matote, kad iš kiaušinėlių pasidaro spragės ne umai, bet tiktai iš valios, slenkant laikui. Padėti iš pavasario kiaušinėliai rudenop pavirsta į tikrus vabalus spragės, kaip žinoma, labiausiai mėgsta šiltą, sausą orą ir tuomet jos smarkiausiai vysta; šaltas-gi ir drėgnas oras joms dideliai pavojingas ir gaisina jų vysių. Toliaus patirta, kad spragės iš pradžių atsiranda ant diigelių arba ant kitokių žolių, o sudygus kanapėms, jos kuogreičiausiai pereina ant jų jaunų diegų. Nors mažai iširta šitų vabalų gyvenimas, tačiau išrasta vaistai apsiginti t. y. naikinti tiems piktadariams.

I. Jeigu kanapės arba linai pasėta darže arba bet kur panamėje — tai reikia apsižiūrėti, kad prie pat užsėlio nebutų jokių žolynų, idant spragės neturėtų prieglaudos pirm sudygimo kanapių arba linų.

II. Vaisių mainas tai labai naudingas ir butinai reikalingas dalykas apsergėti linams arba kanapėms nuo spragių. Sėjant linus arba

kanapes kelis metus pagretim tam pačiam daigte arba šale perykštės kanapienos arba linienos, tokia daugybė spragių gali privisti, kad pagaliaus nuės viską lyg paskutinio dieglio. Dėlto-gi priguli butinai mainyti vaisiai. Kur vieną metų buvo linai arba kanapės — tai kitamet ten priguli sėti kitoki javai, arba laikyti po pudymu. Spragės, atgijusios pavasarį ir radusios vieton gardžių lininių arba kanapinių diegų, nemėgstamus rugių, kviečių arba kitokių javų diegus, išdvesia badu ir tiktai menka jų dalis teišsigelbti, persikėlus ant linų arba kanapių; tačiau per vaisių mainą su keliais metais kuonemet visos jos išnyksta.

III. Bet jeigu jau linus arba kanapes užpuolė spragės, tai kuogreičiausiai priguli jas naikinti.

Tulas ukininkas nakinti spragėms pramanė vežimėli; jisai padarė didelius medinius rėmus, aptraukė juos audeklu ir pritaisė prie keturių ratų teip, kad galima būtų juos ir pakelti augštin ir nuleisti žemyn į reikalą. Apatinę pusę audeklo, ką atkreipta į žemę, reikia tirštai ištepti taukais arba skysta smala, ir teip augščio pritaisyti rėmus, kad audeklas siektų augalų viršunaites ir paskui važiuoti tą vežimėlį tais daigtais, kur yra prisėję spragių. Lapeliams pasijudinus, jos mėgina šokti iš to daigto kitan ir tuom tarpu prilimpa prie audeklo. Tačiau tą vežimėlį reikia važinėti labai atsargiai, kad perdaug neišmindžioti diegus, o patį darbą dirbti tuomet, kadą labiausiai jos šokinėja, tai yra karstose, giedriose dienose nuo 2 iki 4-tai valandai po pietų, ir neturėtume jokios naudos, kad dirbtume šitą darbą rytmečiais arba pavakaremis, nės tuomet spragės gludo ant žemės arba prie apačios diegų.

IV. Užrubežyje ukininkai naikina sprages kitokiais budais. Tulas mokintas vokietis rodyja jas naikinti paprastu gazu. Šitas budas naikinti spragėms iškart gali pasirodyti suvis negalimu daigtu prie dabartinių sąlygų gyvenimo, nės toks dalykas perdaug brangiai atsieitų. Bet tuojaus pamatysime, kad tai suvis nebrangus toks naikinimas, ant ko ir menkas ukininkas lengviai gali ištekti skatiko. Norint išnaikinti spragės gazu, reikia imti šito gaivalo $\frac{1}{2}$ pudo ant $1\frac{1}{2}$ margo lauko. Gazas maišosi su žeme, imant $\frac{1}{2}$ pudo ant 6 karčių sausos žemės, paskum toms žemėms reikia lygiai apibarstyti tuos plotus kanapių arba linų, ką užpulti spragių. Jug jau seniai datirta ir pripažinta gazas per naudingą vaistą naikinti visokiems vabalams tribuose, soduose, daržuose, tačiau dar lygšiolai jo nevartoja laukuose.

V. Teipo-gi vokiečiai naikina sprages mėslu. Šitam tikslui tinka ir geriausias duoda pasekmes tiktai nevisai išpuvęs (perdegęs) ir nešiau-duotas arklių mėšlas, nės jisai labai greit dega

t. y. puva ir pertai nuo tokio umo puvimo daug pasidaro gazo, vadinamo amonijum, tai yra tokio gaivalo, ką negalima matyti akimis, bet tiktai užuodžiamie tvartuose arba abelnai ant mėslaviečių; jisai turi kvapsnį stiprią ir troškinančią, kuri, kaip darodinėja užmuša sprages. Mėšlas, išbarstytas ant kanapių arba linų turi iškėmę per dešimtį dienų, o pralinks tam laikui, vėl priguli apibarstyti nauju mėslu, tačiau datirta, kad užtenka vieno barstymo, nės spragės per dešimtį dienų visos pastimpa, išnyksta.

Arklių mėslu naikina sprages dar ir tokiu budu: jeigu tulą dalį kanapių arba linų užpuolė spragės, tai, žinoma jos juo tolyn, juo labyn platinasi ant dirvos, naikindamos vis kas karts naujus diegolius. Tuomet neilgai trukus šitai ką reikia padaryti: pasigaminus tokio-pat mėšlo, kaip augščiaus pasakytą, priguli užbarstyti dar neužpultą troptą linų arba kanapių nors per tris sieksnius pločio iš tos pusės, ant kur jos slenka. Spragės atėjusios iki tam daigtui, kur apibarstyta mėslu, žinoma, apsistos ir netekusios maisto, teipo-gi nuo amonijaus turi jos gauti galą. Tokiu budu išgelbėsime nors dalį pasėlio. Tai-gi, augščiaus pasakytą, kad per dešimtį dienų nuo mėšlo išstampa spragės, bet dėl viso-ko gerai yra, nelaukus išeinat dešimties dienų, vėl išnaujo apibarstyti mėslu, nės spragės, ypač karstose dienose labai greit vysta ir smarkiai ēda jaunus augalėlius.

Vieton arklių mėšlo galima vartoti šitam tikslui kiaulių mėšlą, kuris teipo-gi greit puva nuo iškėmės saulės ir oro ir daug turi amonijaus.

VI. Jeigu katrą metų ant kanapių arba linų buvo labai daug spragių — tai tuomet tokios kanapienos arba linienos reikia iš rudens plonai išarti, paskui aptaršyti šiaudais ir pagaliaus uždegti — tai tadą sudegs netik visos spragės, bet ir išdegs drauge visokios piktžolės, kurios kitamet jau nebestelbs kanapių arba kitokių javų, tam daigte pasėtu. Deginti kanapienas, arba limenas reikia labai atsargiai, ypačiai tą darbą dirbant panamėje, kad kartais bedeginant neužsikurtų triobų. Dėlto-gi priguli pasitaikyti tokią dieną, kadą vėjas pučia nuo triobų. Dar geriaus padarysite, kad deginamą plotą pirma aplink kelioms vagomis aparsite, tadą-gi ugnelė pasiekus arimą jau nebeturės maisto ir nebesiplatīs.

Ant galo pagalės dar turiu priminti, kad nemežtumėte iš rudens*) tokių kanapienų ir lienienų, kur buvo spragių, nės tadą joms suteiktumėte patogią prieglaudą ant visos žiemos ir gerai peržiemavojusios pavasarį pridirbtų daug blėdies.

*) ypačiai šiauduotu mėslu.

Tai-gi, visos šitos rodos apie naikinimą spragių jau gerai yra išmėgintos ir pripažintos naudingumis ir be abejonės atneša ukininkui didelę naudą, jeigu tik bet kokią rodą išpildys priderantčiai, pagal pamokinimą. Tikinasi, kad nė vienas nesigailės nė darbo nė keleto skatiku, išdaves ant naikinimo spragių, nės iš to turės naudą šimteriopą, ką galima tuojaus parodyti:

Daleiskime, kad ukininkas turi pasisėjęs du karčių sėmenų ir tą pasėlį užpuolė spragės arba matė, kad gali užpulti. Idant atginti nuo tų piktadarių, jisai viso pro viso turi nusipirkti $\frac{1}{2}$ pудо gazo, kas prekioja ne viršaus per 70 kap. Tatai 70-čia kapeikų jis išgelbti nuo pragaisties dviejų karčių sėmenų ir valaknų į 30 akmenų t. y. pudų. Parduodamas sėmenų kartį po 3 rubl. išrinks 36 rubl., o valaknų pudą po $1\frac{1}{2}$ rubl. gaus 45 rubl., tai išviso turės naudos vidutiniškai 86 rubl. Jeigu nebegelbėti — tai kartais spragės teip nuėda viską, kad ukininkas nebeturės iš pasėlio nė kokios naudos. Abelnai spragės užpuolusios linus arba kanapes palieka didelį pėdsaką, nės jų aplankyti linai pasilieka mažinkai, retučiai ir ne galvoti; tuomet ukininkas netik maž teturės valaknų ir sėmenų, bet bus prasti ir menkos vertės. Tatai, man regis, nė vienas neabejosite, kad čion viena ukininko kapeika gelbti rublį, tai yra naikinimas spragių atneša šimteriopą naudą!

Tokiu-pat budu gelbėkite, jeigu užpultų spragės žirnius vikius, daržoves, ypačiai kopustus; tačiau labjausiai kenčia nuo spragių linai ir kanapės, ant ko ukininkai privalo atversti didžiausią atydą.

Jonų Juozas.

Kregždės.

Oi kregždės, kregždėlės, jus dailus paukštėliai, Jus lekitė tesiai į mano šalalę,

Kur tankiai ir tankiai myslis manę traukia,

Kur geidžiu aš buti, kur manės teip laukia...

Nelaimės tuos užgulė manę aplinku,

Lyg debesis juodi man kelią užslinko;

Bet jums, o paukštėliai, greitosios kregždėlės,

Jums visur, kur norėt, neuždraustas kelias; —

Už tai-gi jums meldžiu, kaip lektė per šalį,

Kur kryžių prie kelio matyti daug gali,

Kur daugel bažnyčių medinių, murinių,

Kur žmonės nešioja drabužį mylinį.

Kur rutų prie namo kas vieno darželis,

Kur dailiai po darbui dainoja mergelios; —

— Tą kraštą užtikusios jus apsistokit',

Pirmiaus „Sveikas-gyvas“ jus jam užgiedokit';

Potam-gi ar meste, ar lauke, ar kaime

Giedokite vis apie laisvę ir laimę!

Teleki jus giesmės augštai į padangius!

Tegirdi kas vienas tuos žodžius teip brangius!

Siaulėniškis.

Iš Amerikos.

Sveikindamas jus iš svetimos šalies, papasakosiu savo gyvenimą mylimoje tėvynėje. Kaip buvo ramus ir linksma! Kaip sulauki šventos dienos, paimi budavo knygelę, paskaitai tai vieną tai kitą o dar žiūrėk ir „Ukininko“ numeris guli ir tą malonu perskaityti; nė nesijunti kaip diena pereina. Arba vėl budavo šventomis dienomis susirenka jaunumėne paklausti, ką rašo „Ukininkas“ labai ramu ir linksma budavo, tik neilgai tas mano darbas gerai ėjo, tik pusantų metų. Didžiausios kliutys pasidarė nuo perejusio meto, kaip viename „Ukininko“ numeryje buvo aprašyti darbai T. G. Jisai labai perpyko ir pradėjo klausinėti, iš kur ta žinia paeina, o kaip dažinojo, tuojaus jis su motina savo nubėgo pas žemskius ir prašė, kad eitų pas manę krata padaryti ir pasakė, kad pas manę yra visokių lietuviškų knygų ir laikraščių. O Lietuvoje policija kaip šunis ant mesos, teip ji bėga ant lietuviškų knygų ir laikraščių. Neilgai trukus policija atlekė kaip pasiutusi ir iškratė viską iki mažiausiam daigteliui, tik garbė Dievui, kad nieko nerado. Bet tuo viskas nepasibaigė. Kaimynas ano denuncijanto, ukininkas M., nusiuntė savo sunų manę apskųsti. Ansai, nubėgęs pas policiją, tikrai pasakė, kad jisai galis prisiegti, joguei pas manę yra visokių knygų ir pridurė dar, kad jeigu jie manęs nepaims, tai jisai eis pas viršininką ir turės manę paimti. Tokiu budu prieš atvelyki, subatos nakti, atlekė pas manę, tik laimė mano, kad lauke gulėjau, tai paspėjau pabėgti; nepaspėjau nė knygų pasiimti, išėjau tik teip kaip stoviu teip brangus. Gerai dar turėjau susirinkęs keliolika rublių, tai galėjau išeiti į svetimą šalį, iš kur dabar jus sveikinu.

Vincas iš Gižų Rudos.

Iš Rusijos.

Krašte Maskvos yra didelis plotas žemės vadinamas Chodynka, ant kurio vasara gyvena kareiviai liogeriuose. Ant to lauko caras Mikalojus II, liepe padaryti prasčiokeliams šventę atminti jo karunacijos 30 gegužės.

Nutarta buvo per tą šventę išdalinti dykai žmonėms keturis šimtus tukstančių kriuzelių su parašu: „Atmintin karunacijos Mikalojaus II“. 20 tukstančių pudų dešros, keturis tukstančius svarų pyrago ir keliolika ligei bačkų alaus.

Dovanas dalinti prisakyta buvo ant devinių iš ryto. Jau iš vakaro iš Maskvos ir visų aplinkinių susirinko daug svieto, alkstančio caro dovanų. Ant šešių iš ryto jau buvo pilnas visas laukas.

Dėl tvarkos anksti ryta buvo at-iusta ne daugiau, kaip 10 kazakų, o policiją ketino pribut ant dewinių dėl tvarkos laike dalinino dovanų.

Iš ryto, kartai dar prieš dalinimą dovanų, dalintojai dovanų pradėjo slapčė pardavinėti kriuzelius; kazokai teip-gi jodinėdami pardavinėjo kriuzelius po 10 kap. Daugumas iš susirinkusių, ypač pabrikių darbininkai, pradėjo murmėti abejodami, pardūdant dalintojams ir kazokams kriuzelius, gauti kriuzelį, pradėjo kurstit kitus ir susitarę šoko budelių linkui, kur buvo sukrautos caro dovanos, ir pradėjo viską laužiti ir imti sau; išliejo alų, ir gere iš čebatų (švara kacapų).

Lauždamiesi prie budelių, sujungino stovinius; stovintieji iš krašto, pamatę, kad stovintieji pirm jų pradėjo laužtis prie budelių, seke paskui juos. Ir visas lauks, susiubavo, net vilnis ant marių.

Tuoį pakilo nesvietiškas riksmas: prispausti prie budelių šauke gelbėti, silpniesni krito, stipresni trempe juos, o kraštutiniai, nežinodami, kas darosi vidurių, vis grudos prie budelių. Kazokai, skirstidami žmones, kapo juos kančiais ir mindžio arkliais; žmonės-gi, įniršę už tokį jų pasielgimą, trauke nuo arklių ir svaigino (uždobe tris kazokus, o žemskių be skaitliaus).

Tarp susirinkusių buvo daug mažų vaikų žmonių su kudikiiais. Norėdami išgelbėti mažus žmonės perdavinėjo juos per galvas kits kito. Sunkų buvo žiūrėti ant trokštančių ir sutremptų: kelios merginos, užkeltos ant budelių, tupe vos tik prisidengusios ir apkvaitusios; viena mergina, paminta kart su vaikinų, piktu balsu meldė jo gelbėti, ji net pirštą jam nukando, bet vaikinai jos nė išgelbėjo; kitoj vietoje stovėjo motina su duktere: motina, pamčius juostanti veidą dukters, šaltai tare jai:

„Marite! kas su tavim“. Ta spėjo tikt surikti: „Mama! aš mirštų“ ir tuoį krito negyva, paskui ją ir motina ir t. t.

Kas ištruko iš to mandrilio, bėgo pakniopstoms: kas be skribelės, kas be andaroko, kas be pusės kelnų, kas be skverno, o kas ir su išsukta ranka.

Dviem, trim valandom ne trukos visas laukas liko apklotas suspaustais ir sumintais; atbėgo policiją, bet jau buvo per vėlu: jai jau teko tikt gabenti negyvus ant kapinių. Daugumą gabeno ant didžiųjų kapinių ir klojo, ant žemės kaip pedus, idant tevai, broliai, sesers, ir giminės, atradę savuosius, pašarvotie juos ir pakavotų kitus-gi gabeno į policijos ligonbučius. Negyvus vežė, kaip prisiejo ir ant ko prisiejo: krove ant prastų vežimų, ka važioja pies kas, plitas, žemes ir tt.; krove, kiek syk tilpo ir krovę skersai vežimą ant viens kito. Vežant keno kijos kybojo, keno rankos, nebuvo prie dengti priguliničiai; ne viens nuslino, nukritusius vėl mesti mete ant vežimo. (Rusų valdžios žmoniškumas).

Ta pačią dieną caras buvo ketinęs atvažiuoti pasirodyti žmonėms. Kaip tik į tą tarpą jau vežė sumintus, teip kad pačiam carui teko gražiai matyti vežant negyvus ant brikų. Kad-gi caras privažiavo prie to lauko, keletas iš čiastovinčių paklojo jam šale karietos kelis sumintus ir pasake: „Štai, žiūrėk, kas pas tavę darosi!“ Caras dirstelėjęs ant ploto ir pamatęs nesuskaitomą skaitlių negyvų, apsiverkė ir nuplėškė iš savo palocius. Neilgai trukus valdžia apstatė visą lauką sargyba, atveiztos buvo armotos reikia tik kam mestelį sergeti? visi liko ant vietos kalti ir teisus. Jauti valdžia pati, juog negerai pasielgė, bet kuo tavę teisis, jei ne paraku.

Visi smarkiai įniršo, matydami kruvas negyvų, šaukė, idant iškeltų juodas karunas vietam šventadienių ir keikė policiją už nepriešbuvimą savo laike.

Sumintie, kaip augščiaus minėjau buvo sumesti ant didžiųjų Maskvos kapinių, kur žmonės jieškojo savųjų, bet sunku daugumą buvo pažinti, jei pažinojo, tai tik ant drapanų, veidai sutrupinti ir pajuode, tiesiog negi neture žmogaus paveikslas: kelių galvos buvo numintos. Viena pati priėmė svetimą už savo patį ir apraudojus pakavojo, o ant rytojaus po šermenų parėjo pats. Iš sužeistų vieni pajėgę galą pasimirė (į kelis szimtos rado už miesto), kiti ligonbučiuos, o kiti net sugrižę namo: viena tarnaitė, parėjus namo, pradėjo skustis, kad ją visą skauda, pašauke daktarą; daktaras apžiūrėjęs pasakė, kad ji daugiau netrauks, kaip pora, tris valandas, teip ir buvo.

Tarp sumintų buvo daug atkeliavusių iš kitų miestų pažiūrėti karunacijos: iš Charkovo miesto buvo atvažiavus motina su trimis dukterimis ir dviem sunumi, ir visi nuėjo, kriuzolių parsinešti; motina liko gyvą, o savo vaikus rado negyvus ant kapinių.

Ant vietos sumyne 4 tukstančius saviršum, o su numirusiais namie ir ligonbučiuose bus apie 6. tukstančius. Gažietos priskaito 1386. nės valdžia uždraude teisybę rašyti, norėdama sumažinti akise svėtimtaučių nedailų atsitikimą, bet visiems burna neuždarisi; užrubeži kaip bematant išgirdo.

Stebetina gal, kad tiek daug galėtų but sumintų, ne bus stebetina, jei paimsims į akičią ka.

Trims metais atgal ant tos vietos buvo paroda; nuo parodos liko daug duobių ir tris ne užkasti šulinei, iš kurių viens labai didėlis. Kada prasidėjo kamsotis žmonės krito į tuos šulinius, iš didžiojo griebė 8 szimtus negyvų.

Duobes buvo nepergilios, bet žmonės, nematydami tų duobių (kiti nesieke žemės), smoko jas ir sykį suklopė atsikelti nestenge ir kaip bematant tapo suminti: kam galvą numynė, kam ranką, ir tt. (geri slastai).

Ant rytojaus per gažietas caras ramino žmonės, žadėdams iš duoti po tukstantį rublių kiek vienai šeiminei, jei ką iš jos sumyne, bet dar nieko negirdėti apie išdavimą, matyti, caras tik bovijia žmones; dabar po miestą renka piningus pažeistiems.

Tai toki šventę iškelė savo padonams rusų Mikas. Nežiurint ant tokio grandaus atsitikimo, Maskvos didžturčiai kelė balus, teip pat darė caras ir jo šunis. Karunaciją atsiėjo carui 18 milionų.

Yra paskirtas, kaip girdėti tyrinėtojas išaiškinimui priežasties to atsitikimo, bet apie jo tyrinėjimą nieko negirdėti, gažietos net pradėjo jau iš to juoktis. Teip elgesi didžturčiai ir caro šunis su prasčiokeliais; kates ir šuniukai jiems mieliau, o nežino, kad tie prasčiokeliai juos šeria.

Daugkentys.

Iš svetimų šalių.

Maskolija. Tuojaus po karunacijai caras Mikalojus II, norėdamas pritraukti prie savęs žmonės, paliepė 18 gegužio (pagal senąjį kalendorių) duoti dykai degtinę, alu ir visokius užkandžius. Tam tikslui ant vieno plečiaus palei Maskvą pastatė dang budelių, kuriose ketino dalinti valgymus ir gėrymus. Ant apskelbtų dovanų žmonės iš miesto ir net iš tolimų kaimų pradėjo rinktis 2 dienoms prieš tai. Susirinko sako į pusę milijoną. Anksti ryta 18 gegužio išalkę žmonės teip ėmė grūstis prie tų budelių, kad stovincius viduryje iki smert užspaudė. Tokių suspaustų iki smert buvo į 1500*) žmonių apart to dar apie 500 sunkiai sužeistų. Daugelis buvo teip suspausti, kad nė giminės jų pažinti negalėjo. Kada ant placiaus pakilo riksmas mirštančiųjų ir sužeistųjų, žmonės metė visko iš krio ir teip atliko degtini ir užkandžiai.

Caras dažinojės apie toki atsitikimą, ir ėion parodė savo rupestingumą. Paliepė kiekvienai šeimynai užspausito išduoti iš valstijos kasos po 1000 rublių. Dalinti svetimus piningus labai lengva.

Italija. Italija jau susitakė su Abisinijos karalium Meneliku. Italija atsitraukia iš Abisinijos, o Menelikas užtai išduoda suimtus Italijos kareivius ir jenerolus per paskutinį muši palei miestelį Aduą. Apart to Italija turi užmokėti Abisinijai kaštus paneštus ant išmainitimo suimtų Italijos kareivių.

Turkija. Gyventojai salos Kreta, esančios netoli Grecijos ir užgyventos teipo-gi grekų, buvo sukilę prieš turkus, dėlto kad turkų vyriausybė labai juos spaudė. Nors Sultono

buvo išduoti dėl Kretos įstatymai dar pusėtini, bet atsiųsti valdininkai turkai elgėsi lygiai teip, kaip pas mus elgiasi maskoliai; nežiuri įstatymų, bet kaip tik imano skriaudžia ir plešia gyventojus. Tai-gi drąsus Kretos gyventojai sukilo prieš turkus, išvaikė kariūmenę ir pradėjo saviškai elgtis. Sultonas atsiuntė daugiaus kariūmenės ir prasiėjo mušiai. Tuom tarpu Kretos gyventojus užtarė kitos viešpatystės, nurodydamos ant nežmoniško turkų pasielgimo. Dabar Sultonas prižadėjo jau daboti įstatymus ir nepavelyti skriausti Kretos gyventojus, jeigu jie liausis darę maištą.

Ispanija. Ispanija, matydama, kad negalės įveikti gyventojų salos Kuba, sukilusiu jėškoti sau laisvės jau nori padaryti su anais santaiką. Žada jau išpildyti reikalavimus kubiečių. Žada pripažinti Kuba savystovia viešpatyste, tik mokančia Ispanijai kas metą tulą mokesčių. Ar apsiims ant to kubiečiai, ar kariaus tolaik, pakolaik visiškai atsikratys nuo Ispanijos dar nežinoma.

Vokietija. Vokiškame parlamente vėl pakeltas buvo klausymas apie pavelyjimą jezuitams sugrižti į Vokietiją. Mat keliolika metų atgal, kada Vokietijoje turėjo didelę įtakę Bismarkis, per jo užmanymą parlamento buvo priimti įstatymai apsunkinantie Vokietijos katalikus. Tada buyo nutarta išvaryti ir jezuitus iš Vokietijos. Dabar kada Bismarkis jau neturi jokios galybės visi jo užmanyti prispaudimai prašalinti o dabar pakeltas klausymas apie pavelyjimą jezuitams sugrižti į Vokietiją. Parlamente už jezuitus užtarė tik deputatai katalikų ir deputatai darbininkų partijos arba kaip juos paprastai vadina socijaldemokratai. Vado-vas Vokietijos socijaldemokratų p. Bebelis savo kalboje pirmučiausia nurodė, kad tie prispaudimai buvo įvesti laikuose Bismarkio, kuris su lygiu inirtimu persekiojo ir svetimą tikėjimą ir svetimas tautas priklausančias Vokietijai ir darbininkų partiją. Kalbėdamas toliaus p. Bebelis pasakė „mes socijaldemokratai duodame balsą, idant pavelytų jezuitams sugrižti į Vokietiją. Mes žinome, kad jezuitai sugrižę bus mūsų priešininkais ir gins reikalus didžturčių, bet nesibijome mes priešininkų, nės mūsų reikalavimai yra teisingi ir mes turime laimėti; o kad mums jezuitai ir butų pavojingi, tai mes ir tada duotume balsą jų sugrižimui, nės mes visoki prispaudimą laikome per neteisybę“.

Deputatams kitų vokiškų partijų, o ypačiai teip vadinamų konservatyvų, labai nepatiko aštrus atsišaukimas p. Bebelio apie jų gerbimą Bismarkį. Jie teipo-gi yra priešingi ir sugrižimui jezuitų.

*) Paskutiniuos žinios praneša, kad 6000 nuspaustu ir daugiaus kaip tiek sunkiai sužeistų.

Iš Lietuvos.

Suvalkų gub. Žemiaus paminėtose parapijose daleista valdžios ant 1894 metų pataisyti arba iš naujo pastatyti bažnytines triobas:

- 1) Mivoslavo parapijoj, Seinų pavieto, pataisymas bažnyčios ir pastatymas dviejų šalinų koplyčių 15547 r. 45 k.
- 2) Prienų parapijos, Mariampolės pavieto, bažnyčios pataisymas ant 2955 r. 83 k.
- 3) Skriaudžių parapijos, Mariampolės pavieto, praplatinimas bažnyčios, ant 12611 rub. 92 kap.
- 4) Alvito parapijos, Vilkaviškio pavieto, perstatyti parapijines triobas, ant 2375 rub.
- 5) Keturvalakių parapijos, Vilkaviškio pavieto, pastatyti negyvenamus butus tarnams bažnyčios, ant 2375 rub.
- 6) Rudaminos parapijos, Kalvarijos pavieto, pataisyti bažnyčią, ant 2200 rub.
- 7) Alytaus parapijos, to paties pavieto, pastatyti naują gyvenimą prabastiui, ant 1989 rb.

Vis tai, žinoma, parapijonų kaštu. Valdžios-gi kaštu darėsi nuodugninis pertaisymas Seinų dvasiškosios (kateliku) konsistorijos, ant ko ministerija vidaus veikalų davė 11100 rubl. (Pamatneja knižka Suv. gub. na 1896 god.)

Suvalkų gub. Ukininkai kuone geriausiai už visus Rusijos gyventojus moka mokesčių, nės 1894 metų išmokėta visų mokesčių 94,13%; kas neužmokėta, tai daugiausiai puola ant dvarponių ir ant miestų, ant ukininkų labai mažai. Vienas gudas atvažiuavęs iš gilumos Rusijos dideliai stebėjosi dasižinojęs, kad mūs ukininkai beveik neturi neužmokėtų mokesčių (nedoimkų). — „Tai tikra kvailysta iš jūsų ukininkų pusės neturėti nedoimkų — pasakė tasai rusas — nės rundas matydamas tokių jų pasiskubinimą užmokėti mokesčius gali užsimanyti pakelti ir be to jau augstus mokesčius!“

Vilkaviškyje stato dabar didelius namus sudėjimui degtinės, kaip bus (nuo pusės 1898 m.) įvestas •rundavos jos pardavimas. Kitas dar toksai sudėjimas bus dar Suvalkuose.

Ru.

Iš Senapilės pavieto Neišrasdami savęs atsakantesnio užsiėmimo daugelis mūsų ukininkų įieško tik priežasčių, idant paskui po sudus vaikiotis. Teip štai šį parasarį Senkus Ašmonų kaimo, pristigęs pašaro galvijams, nuėjo nukirsti gluosni, auganti ant ežios, bet kaimynas jo Baltrus Ašmonas, pamatęs, tuojaus nubėgo pakelė peštynę ir užgavo Senku akmeniu. Vos tik Senkus nuėjo namo, Ašmonas pats nusikirto glūsnį ir namon parsivežė. Dabar Senkus apskundė Ašmoną į sudą už peštynę ir prisisavinimą glūsnio, kuris pagal teisybę priguli abiem kaimynams lygiai.

Dėl tos pat priežasties Sarakų kaimo Šlekys apskundė savo kaimyną Brundža. Kaip tai būtų gerai, kad mūsų ukininkai, daugiaus knygų ir laikraščių skaitytų. Įgytų pertai daugiaus išminties ir nesivalkiotų po sudus už kiekvieną mažmožį. *Keliauninkas.*

Lietuvsikos bažnyčios Amerikoje.

Tikiu, jogei malonu bus žinoti skaitytojams „Ukininko“ apie lietuviszkas bažnyčias Amerikoje. Pirmiausiai dėl paveizdos paimsiu parapiją Baltimorės, kuri susideda iš nedidelio skaitliaus sąnarių o bažnyčią pirkto už 14,000, dol. žinoma tokią sumą pinigų negreit surenkama, pertai reikėjo skolinti nū kardinolo, kuriam už 100 moka trečią ar ketvirtą procentą. Dar prieš pirkimą bažnyčios atvyko ir kunigas Molujanskis iš Takų, kuris prisižadėjo ganyti savo aveles už 30 dol. ant mėnesio, bet kada bažnyčia tapė nupirkta, tai pareikalavo 85. Avelės žinoma nerimsta be avino, todėlai prisižadėjo mokėti Molujanskiui 85 dol.

Betarnaujant tam jagamasčiui parapijonai pasijuto, kad į yždą pinigų nepribuva pradėjo bausti jagamastį, kad jis suolektavotus pinigų gražintų parapijai, bet kunigėlio Dievas tai yra doleris, per tai jis pinigų negražindavo ir tokiu budu tapė prašalintas, o į jo vietą atvyko nežine iš kur kun. Dutkus, kuris taipogi už blogus darbus likosi išvytas net su policija.

Po jo atsibastė jau isz Lietuvos kun. Pautienius apgavęs Lankeliškių parapiją. Jam čionai betarnaujant bažnyčią parapijonai užrašė ant kardinolo vardo ir netrukus pasijuto tosios avelės, kad bereikalo klausydamos savo avino užrašė ją kardinolui; kun. Pautienių išvyjo, bet jis nieko neatbojo, nės per du metu tarnystos nusipirko namą už 5,000 dol. ir parandavojęs išsibastino į Mahanoy City kur kvailesnės avelės.

Dabar klausykite skaitytojai ką aš čionai pasakysiu: Augščiaus minėti kunigai nesnaudė, bet dirbo dėl lietuviystės gero taip, kad perkant bažnyčią parapija skolino 3,000 dol. o jiems betarnaujant daėjo skolos suviršum 9,000. dol.

Dabar turi už kunigą J. lietuvišką, kuri taipogi nori išvyti, bet yra sunku, nės bažnyčia yra jau ne parapijos, bet kardinolo, tokiu budu parapijonai žada peržiagnoti ir atsitraukti ba jau negali išmokėti skolos nei kunigui algos. Dabar eikime į Shenandorį kur daugiausia lietuvių ir didžiausia parapija kur sėdi kun. Abromaitis. Bažnyčia yra graži, bet ir skola 14,000 dol. taipgi graži o kunigėlis pasakydamas graudžius pamokslius per 12 ar 15 metų surinko tiek pinigų, kad pirkto farmų ar už 60,000 dol. kur žada statyti klioštorių. Laukus siulo lietuviams pirkti ant valno išmo-

kesčio ir kada bus keli desėtkai šeiminių, žinoma tada kun. Abromaitis vėl klabys lietuvių statyti bažnyčią o pats uždės kromus, karčiamas etc. tokiu būdu dar gali likti ir milijonierium. (Visai nedyvas ypač Abromaičiui).

Paimkime Nev-Jorkią kur iš širdies dirbo kun. Jūdišius žinoma ir garsus mergininkas, tenais jam betarnaujant taip parapiją įklampino, kad pradėtą bažnyčią padavė ant licitacijos ir kun. Jūdišius ją nupirko. Kada visoki skundai ėjo pas vyskupą ant Jūdišiaus ne katalikiškų kunigų ir kraujagerių žmonių (gal ir pats nekitoks) ir norėjo uždrausti laikyti miszės, bet Jūdišius turėdamas locną bažnyčią neklauso vyskupo ir daro kaip jam patinka. Avelių teisybė mažai turi, nėra yra nauja parapija parsikvietus kun. Kriaučiūną.

Dabar brangus tautiečiai matote kaip čionais stovi lietuviškos bažnyčios ir kunigai. Mieste ar kaimelyje kur tik mūsų lietuvių susirenka per 100 dušių, tai greit čionais atvyksta ir avinas avelių ganyti. Tįjaus žmonėms prietarus brukdamas įkalba statyti ar pirkti bažnyčią, po tam išneka užrašyti vyskupui (kada bažnyčia užrašyta ant vyskupo vardo, tai parapijai yra sunku kad ir aršiausi kunigai išvyti) ir betarnaujant taip skutą vargdienius, kad iš keletos metų tukstančiais skaito, kaip augščiaus minėtas Abromaitis, arba visai pameta kunigystę pavezdon Varnagiris, Jūdišius etc. Dar reikia paminėti kun. Mašiota, kuris rengiasi keliauti net į Afriką, nėra toks Judošius apiplėšęs parapiją netoli ant 4000 dol, negauna jau prieglaudos čionais, tai nešasi į kitą šalį ir dar žada atrašyti į laikraštį „Saulė“ kokiais yra kunigais Burbai Šedvydžiai, Kaulakiai.

Apverktinu yra dalyku, kad mės lietuviai nesirūpinamės apie apšvietimą, o kožnas be vienas pažintu vilkus avies kailyje! Kiek tai gero galėtume padaryti Lietuvai, jeigu atskratytume nuo tokių augščiaus minėtų judošių, kurie mus su savo prietarai užmuša ant dvasios pasmergdami ant mirimo, už tai-gi jeigu norime būti žmonėmis, jeigu norime gaivinti lietuvių, jeigu norime pagerinti buvį gyvenime, jeigu norime būti valnais, tai viskas remiasi ant mokslo, kuris gali mus išvaduoti nuo visokių teronų ir despotų — tai-gi pirmų-pirmiausia rupinkimės ne apie bažnyčių statyma bet mokslainių, mokslė igrjā greičiaus suprasime ir tikėjimo dalykus ir Dievo buvimus ir neberekės, kad mus kiti už nosių vadžiuotų.

Suteikdamas šita raštelį savo sąbroliams trokštų, idant kožnas pamislytų ar gali būti teisybė ar ne, bet pas mus čionais Amerikoje taip yra.

K. A. Budvietis.

Gromatnyčia.

P. Kaimavičiui. Tamstos straipsnį „Mūsų rupestis“ palpiname, prašome daugiau rašyti.

Atsakaš redaktorius Jurgis Lapinas, Tilžėje. — Spausdinta pas J. Schoenkę, Tilžėje.

P. M. Y. D. Už išreiškimą gerų savo jausmų Tamistai aciu, bet „raštelis“ Tamisto mums netinka. Uk. jau išsiųstas.

P. Zygmantai. Apie malones caro Mikalojaus II apturėjome.

Aciu.

Ant žinios.

Nuo šio laiko į Ameriką atkeliaujantie nuo 14 metų iki 60 nemokanti rašyti ir skaityti savoje kalboje, nė vienas nebus įleistas į Ameriką. Dėlto Amerikos valdžia norėdama, kad nemokinti visai neateitu į Ameriką, teip užmanė ir kiekvieną atvykusį mėgins su spaudintomis kortelėmis, ant kurių bus išspausdinta penki skirsneliai iš konstitucijos visokiose kalbose. Kiekvienas atvykęs į Ameriką turės tokią kortelę savo kalboje perskaityti ir perskaitęs turės perrašyti tuos pačius žodžius ant popieros po akimis valdininko kastlegarnėje. Kuris negalės teip padaryti, tai be jokių išsikalbėjimų taps gražinamas atgal ant laivo, kuris jį atvežė ir per rubelžių bus išvartytas. Tai dabar yra tiktai vienatinė pagelba mokintis skaityti ir rašyti norint į Ameriką išigriebti.

Tai-gi dėl greito išsimokinimo užaugusiems skaityti, geriausiai yra mokintis iš „Naujo elementoriaus“ su paveikslėliais į kurį parašė A-iš-B., o rašyti išmokti pats per savę bile jau tik moki skaityti, iš knygelės „Lengvas budas pačiam per savę išmokti gražiai rašyti.“ Tos knygelės gaunamos Tilžėje, Goldschmiedestrasse 8.

Apgarsinimai.

Akyva knyga Buvis lietuvių tautos maskolių viešpatystėje, parašyta grovo Lelyvos autoriaus knygos

„Polsko-ruskoje otnošenija“.

maskoliškoj kalboje, didume didelio ašmainio, puslapių 128, prekė 2 rubl., o su priesiuntimu į parubežį 2 rubl. 15 kap.

Gaunamos Tilžėje, Goldschmiedestrasse 8.

Piningus ir laiškus į Ukininko (ir Varpo) redakciją siunčiant, reikia šitoksai adresas padėti:

Herrn Dr. Bruazis, Tilsit (Ostpreussen).

Turiny.

Mūsų rupestis. Kaimavitis. — Kaip apginti nuo spragių. Jonų Juozas. — Kregždės. Šiaulėniškis. — Iš Amerikos. Vincas iš Gižų Rudos. — Iš Rusijos. Daugkentys. — Iš svetimų šalių: Maskolija; Italija; Turkija; Ispanija; Vokietija. — Iš Lietuvos: Suvalkų gub.; Suvalkų gub.; Vilkaviškyje. Ru. — Iš Senapilės Pavieta. Kelianninkas. — Lietuviškos bažnyčios Amerikoje. K. A. Budvietis. — Ant žinios. — Gromatnyčia.